

Internet consultatie over de *Wetsvoorstel verduidelijking burgerschapsopdracht in het funderend onderwijs*

1. *Wat vindt u van het voorstel, zowel van de voorgestelde wettekst als de memorie van toelichting?*

Helder, voor zover mogelijk. Burgerschapsonderwijs blijft een politiek begrip en is dus per definitie altijd een legitiem onderwerp van discussie en debat. In die zin is het niet wenselijk dat de regering te prescriptief optreedt. De wens tot helderheid door scholen staat haaks op de vereiste vrijheid van onderwijs. Dit spanningsveld zal altijd een onderwerp van maatschappelijk debat blijven.

2. *Biedt het wetsvoorstel voldoende handvatten om invulling te geven aan de burgerschapsopdracht?*

Ik maak me vooral zorgen over de instrumenten voor handhaving. In het huidige systeem wordt alles waarvoor geen examencijfer staat, min of meer verwaarloosd. Tegelijkertijd wordt van het bevoegd gezag (artikel I, 3a, artikel II, 4a enz.) verwacht op vage zaken te controleren zoals 'cultuur' 'omgeving' enz. Veel beter is het te focussen op handelingen in overeenstemming met de beginselen van de grondwet. Oftewel, op 'de spelregels van democratie', zoals dat mooi verwoord staat op p. 5, alinea 2 van de Memorie van toelichting.

De nadruk op 'waarden' in plaats van 'handelen' volgens grondwettelijke beginselen is problematisch om twee redenen:

- a) de neiging om 'veilige' invullingen te geven aan burgerschap om controverse uit te weg te gaan leidt tot 'softe' benaderingen die ook niet verder gaan dan algemeen fatsoen binnen de schoolgebouw.
- b) de verleiding, omwille van consensus, burgerschap te depolitiseren. Immers, het vermogen om mee te doen betekent het vermogen toegang te krijgen tot machtsstructuren. Dat betekent deelname aan een politiek proces, in welke vorm dan ook. Als die politieke kern van burgerschap genegeerd wordt, dan moeten we ons niet verbazen dat die leegte door populisme wordt ingevuld.

Kortom, als '(school)cultuur', 'democratisch klimaat' enz. tot eindtermen worden gebombardeerd in de nu te ontwikkelen curricula, zal de gewenste verandering waarschijnlijk niet plaatsvinden.

Mooi dat men nu over 'sociale cohesie' praat in plaats van integratie. Immers, *alle* jongeren hebben de behoefde gesocialiseerd te worden in de belangrijkste beginselen van een democratische rechtstaat, niet alleen de nieuwkomers. We weten namelijk dat 'freedom is only one generation away from extinction.' Des te storender dat op p. 7, punt 3, derde alinea, de volgende zin (nog uit 2006?) te lezen is: *[het is] van wezenlijk belang dat leerlingen gedurende hun schoolloopbaan kennis maken met waarden en normen van de Nederlandse cultuur en van andere culturen binnen de Nederlandse samenleving. Zijn die 'andere culturen' niet Nederlands dan? En is die "dominante" Nederlandse cultuur per*

definitie democratischer en superieur?

In aanvulling wil ik u graag verwijzen naar mijn proefschrift "Citizenship Education: Social Science Teachers' Views in Three European Countries", Universiteit Twente, 2015.

<https://research.utwente.nl/en/publications/citizenship-education-social-science-teachers-views-in-three-euro>

Daarin heb ik een model van verschillende visies over burgerschapsonderwijs ontwikkeld, dat een gestructureerde discussie over standpunten, didactische keuzes en beoogde resultaten mogelijk maakt. Het model gaat uit van vier basisinvullingen van burgerschapsonderwijs die in de praktijk allemaal voorkomen en door docenten worden herkend. Daarnaast heb ik, door interviews met een groot aantal docenten, aangetoond dat de Nederlandse docenten in het algemeen loyaal en terughoudend zijn en zich niet graag controversie in hun klaslokalen toestaan. Velen voelen zich ook niet voldoende toegerust om beladen politieke kwesties te behandelen.

In de laatste tien jaar heb ik, als Universitair Docent Vakdidactiek Maatschappijleer en Maatschappijwetenschappen, mijn theoretische inzichten in de praktijk gebracht en getoetst, zowel bij het initieel opleiden als bij het bijscholen van docenten in Nederland en in andere landen in Europa. Ik heb gezien hoe belangrijk het is en tegelijkertijd niet eenvoudig om burgerschapsonderwijs goed in te richten op school. Vooral docenten hebben veel meer steun, maar ook professionele vrijheid nodig. Ik hoop dat de huidige wetswijziging een bijdrage is in de goede richting.

Met vriendelijke groet,

Dr. Margarita Jeliaskova, Universiteit Twente
Raadslid D66, Gemeente Enschede

3 juli 2018, Enschede